

"Mine muligheter
med flere kulturer"

Kurs i
flerkulturell bevisstgjøring
og forståelse

Del 1

Mulighetene finnes: – Folk som vokser opp mellom to kulturer, får en spesiell kompetanse som verden har bruk for, forklarer kursleder Heidi Reif foran en gruppe skeptiske somaliske ungdommer.

Sjal – sjal ikke: Amira Ibrahim, Hamdi Ali og Samsam Jimale sier folk er de samme med eller uten hijab. – Det er viktigere ting å diskutere, sier de.

Når du er litt norsk og litt somalisk – hvor er du egentlig fra da?

Alle gode ting er tre

– **UANSETT OM JEG BOR** her i 30 år, vil jeg aldri bli norsk, sier somaliske Amira Ibrahim (17).

På kurscenteret Bekkensten utenfor Oslo sitter 25 ungdommer. De er alle fra Somalia, de fleste er gutter, bor på østkanten i Oslo og er mellom 16 og 20 år gamle. De er her av én grunn: Å få hjelp til å finne fot-

feste i en kultur som oppleves fremmed – til tross for at mange av dem har bodd i Norge i årevis.

– Ikke tenk på deg selv som verken–eller. At du verken er norsk eller somalisk. Du er jo både–og!

Det er budskapet fra kurslederne Kjell Østby og Heidi Reif. Østby er norsklærer med bakgrunn som

misjonærbarbarn i Etiopia. Der har hans egne barn også delvis vokst opp. Kollega Heidi Reif er gift med en somalier og har to barn med flerkulturell oppvekst.

– Husk at du også representerer en tredje kultur. Det gir en spesiell erfaring og evne til fleksibilitet som du har fått gratis. Med den har du faktisk en kompe- ▶

Vanskelig integrering: En tredel av den norske befolkningen har aldri kontakt med innvandrere, sier Berit Berg.

«De fleste opplever det som slitsomt at de reduseres til kun å være en flyktning.»

Berit Berg, samfunnsforsker

Tvinges til å tenke: Salah Ahmed presenterer seg som journalist og intervjuer Amira Ibrahim, som spiller rollen som tyrkisk innvandrere.

Usikker framtid: Er trekulturell bakgrunn et problem eller en ressurs? Det er ikke problemfritt å være ung somalier i Norge.

► tanse som er etterspurt i samfunnet, understreker Østby og Reif.

Dagene er kontrastfylte: Hjemme er de sammen med somaliske søsken og foreldre – på skolen og i fritida med norsk ungdom. De lærer de samme tingene, gjør de sammen tingene. Men utseendet er forskjellig.

– Jeg vil alltid se utenlandsk ut, sier Amira Ibrahim.

Om de har opplevd diskriminering? Rasisme? Guttene ler. De tre jentene som er med i gruppa ler med:

– Hvem har ikke det?

Alle de 25 har hatt mesteparten av sin oppvekst i Norge. Det er lei av all den negative omtalen Somalia og somaliere får i norske medier.

– **ELENDIGHETSBEKRIVELSENE** som dominerer mediene, med kriminalitet, arbeidsledighet og generell mistilpasning, er bare en liten del av bildet. De aller fleste greier seg bra, sier forskningsleder Berit Berg ved NTNU Samfunnsforskning i Trondheim. I midten av oktober offentliggjør hun rapporten «Eksil og livsløp» der hun sammen med kollega Kirsten Lauritsen har studert hvordan personer fra de største flyktninggruppene som kom til Norge på 1980-tallet – Vietnam, Chile, Somalia og Iran – har tilpasset seg sitt nye hjemland. Mange lever et liv fylt med dilemmaer.

– Flyktninger som kom hit for mange år siden,

opplever seg selv som både norske og innvandrere, sier Berg. Hun har jobbet med flyktninger siden slutten av 1970-tallet, både som sosialarbeider, leder for Flyktningetjenesten i Trondheim og forsker.

«Eksil og livsløp» er basert på intervjuer med familiemedlemmer i 20 familier.

– Etter mange år i Norge har de fleste jobb og et nettverk. De er på mange måter integrert i det norske samfunnet. Samtidig savner de hjemlandet. Som flyktning kom de jo ikke hit frivillig. «Bindestrøksnordmenn» sliter kontinuerlig med å definere seg selv og sin situasjon, mener Berg.

FORSKERNES ERFARINGER viser at innvandrere som klarer å bygge bru mellom sin fortid og sin framtid, er de som greier seg best. Også innvandrere med høy utdanning, som raskere lærer seg språket og får seg jobb, er blant vinnerne, ifølge Berg.

Da forskeren intervjuet familiene, var drømmen om hjemlandet et stadig tilbakevendende tema. Mange har barn som har vokst opp i Norge og har sitt miljø og nettverk her. Foreldrene ønsker ikke å frata barna dette, men de holder samtidig drømmen om hjemlandet levende.

Berit Berg forteller om en chilensk kvinne som tok med sønnene på ferie til hjemlandet:

– Da sønnene var tilbake i Trondheim utbrøt de lettet: «Så deilig å være hjemme!» Da stakk det i

moren. Hun innså at *hun* hadde vært på besøk *hjemme*. Sønnene hadde vært på besøk i *hennes hjemland*.

HEIDI REIF DELER kursdeltakerne i grupper. De skal skrive positive og negative stikkord som beskriver det å være barn av to kulturer. Svinekjøtt og øl kommer raskt fram som eksempler på problemområder for unge muslimer i Norge. Norske lærebøker er nokså utilgjengelige, og spesielt de somaliske guttene synes det er vanskelig å spørre når det er noe de ikke forstår. Jentene har opplevd å få nedsatt muntlig karakter fordi de ikke ser de voksne inn i øynene, noe som blir betraktet som uhøflig i deres hjemmemiljø. De er også lei av å svare på hvorfor de går med sjal – eller hvorfor de ikke gjør det.

– Nordmenn tror at jenter i hijab er undertrykte og blir passet ekstra godt på. Ofte er det sånn at jentene *uten* hijab blir fulgt opp ekstra av familien, sier Hamdi Ali og hennes kusine Samsam Jimale. Den ene bruker sjal og oppfatter det som en del av sin personlighet, den andre gjør det ikke. De respekterer hverandres valg.

– Det er viktigere ting å diskutere i verden enn bruk av sjal, mener de.

Norske ungdommer blir oppfattet som temmelig selvpoptatte.

– De tror vi bare vil være sammen med somaliske venner på fritida, men slik er det ikke, sier en unggutt.

«Når pappa og onklene mine snakker negativt om den norske

Unik kunnskap: Å bevege seg mellom ulike kulturer gir viktig erfaring, kunnskap og ressurser, mener kursleder Kjell Østby, som sammen med Heidi Reif ønsker å styrke selvfølelsen til de flerkulturelle ungdommene.

Mange muligheter

Kurset «Mine muligheter med flere kulturer» er et bevisstgjøringskurs for ungdommer med flerkulturell oppvekst. Det fokuserer på identitet, personlige ressurser, utfordringer og muligheter. Kurset er utviklet av Heidi Reif og Kjell Østby og går over to skoleår med 3-4 samlinger hvert år. Etterpå får deltakerne tilbud om lederopplæring og praksis på eksisterende kurs. Kursopplegget startet i Larvik i 2000. Til nå har ca. 300 ungdommer deltatt på hele eller deler av kurset.

En av ti utenfra

Ved inngangen til 2006 var det 387 000 personer med innvandrerbakgrunn i Norge. Det tilsvarer 8,3 prosent av befolkningen.

1. Pakistan: 27 675
2. Sverige: 23 489
3. Irak: 20 076
4. Danmark: 19 179
5. Vietnam: 18 333
6. Somalia: 18 015
7. Bosnia-Hercegovina: 14 822
8. Iran: 14 362
9. Tyrkia: 14 084
10. Serbia og Montenegro: 12 905

Kilde: SSB

Både-og: Hva er positivt og hva er negativt ved å være fremmedkulturell i Norge?

I **BERIT BERGS STUDIE** var nettopp savnet etter dype, nære relasjoner til nordmenn noe alle deltakerne var opptatt av:

– Flere påpeker at det går helt fint å omgås nordmenn – helt til de skal snakke om dype ting. «Dere har en helt annen mentalitet», sa ei jeg intervjuet.

– Hvorfor er det slik?

– Ulike erfaringer og referanserammer gjør at tankene ikke treffer hverandre, man er rett og slett ikke på bølgelengde. Om en innvandrer forteller om fortvilelsen over å ikke kunne besøke sin syke far på landsbygda i Vietnam, blir det ikke det samme om nordmannen forteller om sin syke mor på Toten. Slike velmenende paralleller understreker ofte hvor forskjellige man er. Mange flyktninger har en svært tøff fortid bak seg. For dem kan nordmenn virke materialistiske og overflatiske, sier Berg.

– Hvordan har det norske samfunnet endret seg i forhold til innvandrere?

– Vi ser en nyhetsoppleser med pakistansk bakgrunn, og folk snur seg ikke lenger 180 grader hvis de ser en afrikaner. Samtidig viser holdningsundersøkelser at mer enn en tredel av befolkningen aldri har kontakt med innvandrere. Et flertall mener dessuten at innvandrere bør bestrebe seg på å bli så like nordmenn som mulig. Det er med andre ord et stykke igjen før vi har nådd de innvandringspolitiske målsettingene om inkludering og likestilling. Norge er fort-

satt veldig dominert av den norske majoriteten. Menneskene Berit Berg intervjuet ga uttrykk for at de er lei av å bli stemplet som flyktninger opptil flere tiår etter at de kom hit.

– De fleste opplever det som slitsomt at de reduseres til kun å være en flyktning. De ønsker å bli sett på som hele mennesker – som mor, datter, yrkesutøver, nabo og venn, forklarer Berg.

PÅ KURSET GJØR DELTAKERNE seg klare til rollespill. Amira Ibrahim (17) skal spille en tyrkisk jente bosatt i Norge. Hun blir intervjuet av Salah Ahmed (19), som presenterer seg som journalist. Hun forteller at hun har tilbrakt bare to uker i Tyrkia i sitt liv, men at hun likevel føler seg både tyrkisk og norsk, og at hun ikke er helt hjemme noen av stedene.

– Når pappa og onklene mine snakker negativt om den norske kulturen, rykker jeg ut for å forsvare den. Det er det samme hvis mine venner snakker stygt om tyrkisk kultur. Da vil jeg også fortelle hva som er bra med den. Jeg står med et bein i hvert land, uten å være hundre prosent i noen av dem.

– Hva vil du å gjøre med det? spør Salah.

– Jeg vil ta det beste fra det tyrkiske og det beste fra det norske og gjøre det til mitt eget, svarer Amira.

DEN UNIKE SPISSKOMPETANSEN, som kurslederne Kjell Østby og Heidi Reif legger stor vekt på, har ført til et

nytt, internasjonalt begrep: «TCK» – «Third cultural kids».

– Den første kulturen er foreldrenes bakgrunn. Den andre er den kulturen de vokser opp i. Og den tredje kulturen er den som dannes mellom disse to, som handler om hvilke ressurser dette gir og om tilpasning til forventninger på flere kanter. Alle som vokser opp i et fremmed land, gjenkjenner denne følelsen, forteller Kjell Østby.

– Å bevege seg mellom ulike kulturer gir viktig erfaring, kunnskap og ressurser. Vi vil gjerne øke bevisstheten på dette hos flerkulturelle unge. Verden er blitt mer internasjonal. Store selskaper vil i økende grad være på jakt etter folk som kan se saker fra flere sider og tenke alternativt. Her har dere et forsprang, sier Heidi Reif.

PÅ BEKKENSTEN ER DELTAKERNE godt nede i bunken med stikkordslappene. Flere beskriver det som en fordel å vokse opp i et land med fred og rikdom. De framhever familiesamhold og gjestfrihet som positive trekk ved foreldrekulturen.

– Banker du på døra til en somalisk familie, blir du automatisk invitert til middag, sier Firoul Mukhtar.

– Men banker du på døra til nordmenn, vil de se på det som uhøflig. ●

toril.grande@dagbladet.no

kulturen, rykker jeg ut for å forsvare den.

Amira Ibrahim (17), kursdeltaker i rollespill